

**ДОЦІЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДИ ЗДІЙСНЕННЯ КОНСОЛІДАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ»
В ОСВІТНЮ ПРОГРАМУ 193 СПЕЦІАЛЬНОСТІ**

Тимошевська Т.І., к.е.н., доцент, satishka2108@gmail.com

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

У квітні 2021 року Кабінет Міністрів України затвердив проєкт закону щодо удосконалення законодавства у сфері консолідації земель. Консолідацією називають комплекс заходів, що полягає в економічно-обґрунтованому об'єднанні землевласниками земельних ділянок всіх категорій та форм власності, місце розташування, розміри та конфігурація яких забезпечують стале землекористування.

У разі прийняття проєкту закону стосовно консолідації земель як закону його дія поширюватиметься на відносини, пов'язані зі здійсненням консолідації всіх категорій земель та форм власності.

Зміни до ст. 20 Земельного Кодексу стосовно встановлення зміни цільового призначення земельних ділянок на підставі проєктів землеустрою щодо консолідації земельних ділянок визначають новий вид документації із землеустрою, відповідно до якої здійснюватимуться заходи, пов'язані з проведенням консолідації земель.

Проєкти землеустрою щодо консолідації земельних ділянок розробляються з метою усунення недоліків земельних ділянок (чересмужжя, дрібноконтурність, відсутність доступу доріг та комунікацій тощо), а також можуть передбачати

здійснення заходів щодо поділу, об'єднання, обміну, купівлі-продажу земельних ділянок, встановлення земельних сервітутів, укладення, зміни договорів про користування (договори оренди, суперфіцію, емфітевзису) земельними ділянками.

Запропоновані законопроектом норми створюють значні ризики порушення майнових прав власників земельних ділянок. Так, примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості.

Механізм примусового відчуження об'єктів права приватної власності передбачений Законом України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності». Земельні ділянки можуть бути примусово відчужені за рішенням суду, за умови повного попереднього відшкодування вартості та під розміщення:

- об'єктів транспортної і енергетичної інфраструктури (дороги, мости, естакади, магістральні трубопроводи, лінії електропередач, аеропорти, морські порти, нафтові і газові термінали, електростанції) та об'єктів, необхідних для їх експлуатації;
- об'єктів природно-заповідного фонду;
- об'єктів, пов'язаних із видобуванням корисних копалин національного значення;
- об'єктів національної безпеки і оборони;

Таким чином, будь-який проєкт із розвитку транспортної, енергетичної, або комунальної інфраструктури, як правило, потребує вирішення значної кількості прикладних та земельно-майнових питань, примусового відчуження значної кількості земельних ділянок для суспільних потреб або з мотивів суспільної необхідності.

Консолідація земель акумулює сукупність знань при прийнятті конкретних управлінських рішень. Тому що консолідація земель, як галузь наукових знань для майбутніх фахівців, розвивається на стику правових, економічних, соціологічних, екологічних наук, землеустрою, геодезії і багатьох інших.

У сучасній європейській літературі поняття «консолідація земель» розглядається у трьох основних значеннях:

1) як навчальна дисципліна з підготовки фахівців з питань землеустрою, земельного кадастру, природо-користування, планування територій і населених пунктів;

2) як практична діяльність з регулювання структури прав власності шляхом координації дій між землевласниками та землекористувачами;

3) як галузь наукових знань, що має власний категоріальний апарат, ґрунтується на системі підходів, принципів, закономірностей, забезпечується сукупністю методів дослідження. Але на підставі того, що консолідація земель на теренах України є відносно новим напрямом, то, як правило, науковці і фахівці приділяють основну увагу другому значенню

цього поняття (проектуванню), залишаючи без належної уваги науковий і навчальний аспект.

У процесі наукового пізнання використовують методологію дослідження. Безумовно, що якраз від методологічних принципів, які використовуються у процесі здійснення конкретного дослідження, залежить якість самого дослідження.

Безсумнівно, що як система наукових знань «консолідація земель» має дві взаємопов'язані та взаємообумовлені складові: теоретико-методологічну та прикладну. Теоретико-методологічна частина є підґрунтям для пізнавальної діяльності і включає в себе теорії, закони, категоріальний апарат та ін. Прикладна частина спрямована на безпосереднє застосування теоретичних знань у роботі, спрямованій на вдосконалення структури землекористування, системи управління земельними ресурсами. Саме ці ознаки дають нам підстави розглядати консолідацію земель як галузь наукових знань, оскільки вона пов'язана з практикою, виходить з неї, відображає її і перевіряється нею – трансформується з абстрактної в конкретну діючу. Наукове дослідження у сфері консолідації земель – це організований процес пізнання, у якому відбувається напрацювання теоретичних систематизованих знань про сутність консолідації земель, її зміст, внутрішні і зовнішні взаємозв'язки та взаємозалежності, методи та засоби її проведення.

Методологія дослідження консолідації земель передбачає використання загальнонаукових методів і принципів: аналізу і синтезу, індукції і дедукції, аналогії і моделювання.

Суб'єктами консолідації земель виступають власники та користувачі земельних ділянок різної форми власності. Об'єкти консолідації земель – це земельні ділянки із цільовим призначенням, тобто відповідної категорії. Консолідація земель може бути представлена у вигляді системи принципово інших елементів, наприклад: умов проведення консолідації земель (інституціональне середовище консолідації земель), механізму консолідації земель і результатів консолідації земель для окремих підприємств, галузей, економіки чи екології загалом. Кожен з цих елементів має тісні взаємозв'язки між собою, які характеризуються постійністю і конкретним спрямуванням.

Цей механізм складається з п'яти взаємопов'язаних частин: правового використання земельних ділянок, економічного, ринкового, екологічного механізмів, які взаємодіють через землеустрій, Державний земельний кадастр, моніторинг земель та Державну реєстраційну службу України в питаннях реєстрації прав на земельні ділянки, які є невід'ємною частиною всього механізму регулювання процесу консолідації земель.

Вивчення процесів при консолідації земель передбачає використання конкретно наукових (спеціальних) методів – прийомів і операцій, за допомогою яких вирішуються специфічні завдання конкретної науки. Особливо важливого значення вказана взаємодія набуває тоді, коли мова йде про міждисциплінарний рівень дослідження, зокрема у такій сфері, як консолідація земель, яка утворилася на базі правових, економічних, соціологічних, екологічних наук, землеустрою, геодезії і багатьох інших, а отже, і використовує методи і засоби

зазначених галузей. Консолідація земель за своїм призначенням має багато спільного із землеустроєм. На нашу думку, сутність консолідації земель значно виходить за рамки землеустрою, але в той же самий час безпосередньо спирається на землевпорядний механізм і використовує його принципи та методи. Принципова різниця, з нашого погляду, між землеустроєм та консолідацією земель полягає в тому, що при консолідації на перший план виходять правові відносини щодо перерозподілу земель, а в землеустрої – організаційні, які стосуються раціонального розміщення земельних ділянок у структурі землекористування. Як і землеустрій, консолідація земель спирається на наукові досягнення різних напрямків: природного, технічного, правового, економічного та інших. Серед природничих наук широко використовуються досягнення ґрунтознавства, землеробства і рослинництва; у технічному напрямку консолідація земель базується на передових методах геодезії, фотограмметрії, меліорації, інформатики; правова сторона консолідації регулюється цивільним, земельним, адміністративним та іншими напрямками юридичної науки. В економічному плані землеустрій спирається як на загальну економічну теорію, так і на галузеву економіку. На основі практичного досвіду і теоретичного узагальнення консолідація земель вивчає функціонування землі і засобів виробництва, нерозривно пов'язаних із землею, а також методи організації території.

Під методом дослідження в галузі консолідації земель розуміють встановлені правила підходу до вирішення конкретної землевпорядної, екологічної, економічної задачі або до відкриття

і вивчення закономірностей і сутності розглянутих процесів і явищ. У разі застосування сукупності методів, пов'язаних спільністю рішень проблеми, формується методика досліджень консолідації земель. Її особливістю є те, що дослідження закономірностей організації території землекористування та пов'язаних з нею виробничих процесів спрямоване на вивчення властивостей землі, визначення шляхів її раціонального використання та охорони із застосуванням сучасних геоінформаційних систем і комп'ютерних технологій.

Залежно від завдань і етапу дослідження, характеру досліджуваного явища або процесу можуть застосовуватися такі основні методи наукових досліджень: розрахунково-конструктивний і варіантний; економіко-статистичний; математико-статистичний; балансовий; картографічний; економіко-математичного моделювання; спостереження.

З огляду на викладене можна зробити висновок, що, ефективність наукової роботи залежить від індивідуально розробленої методологічної основи дослідження процесу консолідації земель. Тобто не може бути застосована методологія будь-якого іншого наукового дослідження. В основі методології дослідження лежить система методів та методологічних принципів, що повинні застосовуватися лише разом.

Дослідження показали, що науково-методичні підходи до еколого-економічного обґрунтування проєктів консолідації земель мають включати:

1. Загальні положення. Методи здійснення консолідації земель.

2. Визначення, види, завдання, етапи проведення консолідації земель.

2.1. Визначення консолідації земель.

2.2. Види консолідації земель: комплексна; спрощена; добровільна групова; індивідуальна.

2.3. Підготовчі роботи.

2.3.1. Камеральні підготовчі роботи.

2.3.2. Польові підготовчі роботи.

3. Складання, розгляд і затвердження проєкту.

3.1. Складання проєкту.

3.2. Розгляд проєкту.

3.3. Затвердження проєкту.

4. Склад проєкту консолідації земель (пояснювальна записка, додатки, графічні матеріали).

Компетентності дисципліни «Методи здійснення консолідації земель»:

1. Здатність виконувати професійні обов'язки в галузі геодезії і землеустрою відповідно до розуміння її предметної області.

2. Здатність вибирати методи, засоби, обладнання та програмне забезпечення з метою здійснення професійної діяльності у сфері геодезії, землеустрою та кадастру.

3. Здатність розробляти проєкти і програми, організовувати та планувати польові роботи, готувати технічні звіти та оформлювати результати польових, камеральних та дистанційних досліджень в геодезії та землеустрої.

4. Здатність вирішувати прикладні, технічні професійні завдання в галузі геодезії, землеустрою та кадастру відповідно до чинного правового регулювання земельних відносин в Україні.

5. Здатність виконувати роботи щодо ведення земельного кадастру, оцінки та реєстрації земель з метою техніко-економічного та екологічного обґрунтування проектів землеустрою та землекористування.

6. Здатність проводити заходи щодо моніторингу, раціонального використання та охорони земель різних типів призначення з урахуванням антропогенних і природних факторів впливу на довкілля.

Результати вивчення дисципліни «Методи здійснення консолідації земель»:

1. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

2. Застосовувати методи і технології створення державних геодезичних мереж, топографічних знімів місцевості, топографо-геодезичних вимірювань для вишукування, землевпорядного проектування з використанням сучасних наземних і аерокосмічних методів.

3. Використовувати методи і технології проектування, і землевпорядного проектування, землеустрою, планування використання та охорони земель, кадастрових знімів та ведення системи Державного земельного кадастру.

4. Розробляти проекти землеустрою, землевпорядної та кадастрової документації, документації з оцінки земель, складати карти і готувати кадастрові дані із застосуванням комп'ютерних технологій та геоінформаційних систем.

5. Володіти технологіями і методиками планування і виконання геодезичних, топографічних і кадастрових знімів та комп'ютерної обробки результатів знімів в геоінформаційних системах.

6. Володіти методами землевпорядного проектування, землеустрою, планування використання та охорони земель з врахуванням впливу низки умов соціально-економічного, екологічного, ландшафтнього, природо-охоронного характеру та інших чинників.

Тематика курсу «Методи здійснення консолідації земель» може включати, наприклад:

Тема 1. Теоретичні основи консолідації земель.

Тема 2. Історичний досвід здійснення консолідації земель.

Тема 5. Зарубіжний досвід здійснення консолідації земель.

Тема 4. Можливості втілення консолідації земель в Україні.

Тема 5. Експериментальні проекти консолідації земель у Європі.

Тема 6. Планування використання земель шляхом консолідації як складової розвитку сільських територій.

Тема 7. Інформаційне забезпечення бази даних та наукові основи консолідації земель.

Тема 8. Ринок земель як основна умова успішної консолідації земель.

Тема 9. Право власності на землі: його обмеження в Україні та інших країнах світу.

Тема 10. Оренда як елемент ринку земель і один із основних способів консолідації земель.

Тема 11. Обговорення змісту проекту Закону України «Про консолідацію земель».

Тема 12. «Розробка проекту консолідації земель на прикладі (об'єкт)».

ЕТАПИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

Урдзік С.М., к.т.н. urdzik@khadi.kharkov.ua

Болотченко І.С., студент гр. ДГ-16т1-21,

igoran.bolotchenko@gmail.com

Самойлова Г.В., студентка гр. ДГ-16т1-21,

anetsanlv@gmail.com

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Особлива роль інформатизації суспільства належить системі освіти, оскільки освіта виступає, з одного боку, як споживач інформації, з іншого, як творець нових інформаційних технологій. Оскільки вміння працювати з інформацією стає одним із пріоритетних для сучасної людини, то система освіти покликана формувати у студента здатність до критичного мислення, починаючи зі школи (для критичного мислення характерні знання, осмислення, застосування, аналіз, оцінка).

Під інформатизацією освіти розуміють процес забезпечення сфери освіти методологією, технологією та